

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ผลผลิตขั้นต้นที่ผลิตและผักปลอดสารพิษ ด้วยการจัดการความรู้ กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตของกลุ่มธุรกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน และพัฒนาธุรกิจชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจ ออกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ประชากร จำนวน 3 กลุ่ม คือ

- 1.1 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว
- 1.2 กลุ่มผู้จำหน่ายผักและเห็ดในตลาดแม่แฝก
- 1.3 กลุ่มผู้บริโภคที่นิยมมาซื้อเห็ดและผักในตลาดเจดีย์แม่ครัว

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ. สันทราย จ. เชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ. สันทราย จ.เชียงใหม่ ที่เข้าร่วมโครงการ

2.2 กลุ่มผู้จำหน่ายผักและเห็ดในตลาดแม่แฝก จำนวน 21 ราย ซึ่งเป็นประชากรทั้งหมดที่ผู้จำหน่ายผักและเห็ดในตลาดเจดีย์แม่ครัว

2.3 กลุ่มผู้บริโภคที่นิยมมาซื้อเห็ดและผักในตลาดเจดีย์แม่ครัว ซึ่งจะทำการสุ่มตัวอย่างจำนวน 246 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างที่อาศัยดุลยพินิจของผู้เก็บข้อมูลเป็นหลัก คือ เมื่อพบกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะตามความต้องการคือ เป็นผู้ที่นิยมบริโภคเห็ดและผักปลอดสารพิษ

ก็จะเข้าไปเก็บข้อมูล ใช้สูตรในการคำนวณหาขนาดของตัวอย่าง กรณีนี้จะใช้สูตรโดยไม่ทราบจำนวน
ของกลุ่มประชากร โดยกำหนดสัดส่วนของประชากรเท่ากับ 0.20 ที่ระดับความมั่นใจ ร้อยละ 95

แสดงวิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

p = สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง ในที่นี้ผู้ศึกษาต้องการสัดส่วน ร้อยละ 20

z = ระดับความเชื่อมั่น ผู้ศึกษากำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ ร้อยละ 95 ดังนั้น z

เท่ากับ 1.96

e = ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับ เท่ากับ ร้อยละ 5

$$n = \frac{p(1-p)z^2}{e^2}$$

$$n = \frac{0.20(1-0.20)1.96^2}{0.05^2}$$

$$n = \frac{0.6146}{0.0025}$$

$$n = 245.86 \approx 246$$

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยเพื่อการวางแผนพัฒนาและการติดตามประเมินผล มีการปฏิบัติดังนี้

1. การศึกษาและการวิเคราะห์สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการ ของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ เพื่อนำ
ข้อมูลที่ได้มาใช้นำไปประโยชน์ในการพัฒนา ส่งเสริม หรือดำเนินการวิจัยแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการของชุมชน

2. โดยการวิจัยครั้งนี้ได้จัดทำโครงการย่อยเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถตอบ
วัตถุประสงค์ได้ สำหรับโครงการย่อยประกอบไปด้วย 5 โครงการย่อย ประกอบด้วย

2.1 โครงการเวทีชาวบ้านศึกษารูปแบบ ปัญหา และความต้องการด้านการผลิตเห็ด
และผักปลอดสารพิษแบบมีส่วนร่วม

2.2 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการกลุ่ม

2.3 โครงการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคตลาดเจดีย์แม่ครัว

2.4 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการให้ความรู้ทางด้านการตลาด

2.5 โครงการประชุมกลุ่มย่อย ติดตามผลการบริหารงานกลุ่ม

2.6 โครงการทดสอบตลาดผักปลอดสารพิษ

3. การนำแผนปฏิบัติงานไปปฏิบัติ การนำแผนปฏิบัติงานไปปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ โดยผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ คณะนักวิจัย ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ให้มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนด้วยความตั้งใจและมีความรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

4. การติดตามประเมินผลโครงการ การติดตามและประเมินผลของการพัฒนาตามแผนการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ ตามแผนการพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือหลักในการวิจัย 5 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การจัดโครงการ “เวทีชาวบ้านศึกษารูปแบบ ปัญหา และความต้องการด้านการผลิตเห็ด และผักปลอดสารพิษแบบมีส่วนร่วม” จัดขึ้นโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ สมาชิกเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว หมู่ 3 ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ได้ทบทวนรูปแบบ ปัญหา และความต้องการด้านการผลิตเห็ด และผักปลอดสารพิษแบบมีส่วนร่วมที่กลุ่มได้ดำเนินการมาว่าเป็นอย่างไร และต้องการให้มีการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาด้านรูปแบบการผลิตอย่างไรบ้าง ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยจะได้นำมาประกอบการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนารูปแบบการผลิตของให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่มต่อไป

2. การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การบริหารจัดการกลุ่ม” เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว ในการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตผักปลอดสารพิษให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่มและความต้องการของตลาดต่อไป

3. โครงการสำรวจตลาดเจดีย์แม่ครัว เพื่อให้ทราบความต้องการและพฤติกรรมของผู้บริโภค ในพื้นที่บ้านเจดีย์แม่ครัว เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนทางด้านการตลาดของกลุ่มต่อไป

4. การจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการตลาด เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว ได้มีความรู้ความเข้าใจในระบบตลาด และส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนารูปแบบการบรรจุภัณฑ์สินค้า สอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่มและความต้องการของตลาดต่อไป

5. โครงการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อติดตามผลด้านการบริหารจัดการกลุ่มและการวางแผนทางการตลาดของกลุ่ม เพื่อติดตามความก้าวหน้าหลังจากการฝึกอบรมดังกล่าวข้างต้น เพื่อรับทราบปัญหา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งพัฒนารูปแบบการตลาดผลิตภัณฑ์เห็ดและ

ผักปลอดสารพิษ ของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่มและความต้องการของตลาดต่อไป

6. โครงการทดสอบตลาด ผลลัพธ์ที่เห็นและผักปลอดสารพิษ ณ ตลาดเจดีย์แม่ครัว ตลาด
นัดเกษตรกรปลอดสารพิษ (MCC) และศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์พลาซ่า เพื่อให้สมาชิกของกลุ่ม
เกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ได้เห็นตัวอย่างจริงในการ
ทำตลาดปลูกผักปลอดสารพิษ

วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลตามกรอบข้อมูลที่กำหนดไว้ โดยมีวิธีการการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน คณะนักวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลตาม
แหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากการรวบรวมจากเอกสาร ได้แก่ เอกสารของกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันใน
ชุมชน เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ศูนย์ส่งเสริม
อุตสาหกรรมภาค และสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม เป็นต้น
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนปฏิบัติงานของโครงการ จากแบบสอบถาม การ
สัมภาษณ์ การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม และการจัดกิจกรรมกลุ่ม
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านการตลาดจากผู้บริโภคและผู้จำหน่าย ในตลาดเจดีย์
แม่ครัว ด้วยแบบสอบถามแบบผู้บริโภค (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นให้ครอบคลุม
วัตถุประสงค์ของการทำการวิจัย และแบบสัมภาษณ์ผู้จำหน่ายเห็นและผักในตลาดเจดีย์แม่ครัว โดยจะ
สัมภาษณ์ในประเด็นความต้องการในการจัดจำหน่ายเห็นและผักปลอดสารพิษ รวมถึงปัญหาและอุป
สรรคในการจัดจำหน่ายเห็นและผักในตลาดเจดีย์แม่ครัว

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยวิธีการ
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ความเชื่อมโยง การ
วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง และการวิเคราะห์ขั้นตอน เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้
สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ และค่าเฉลี่ย เป็นต้น รวมทั้งมาตรฐานส่วนประมาณค่า
(Rating Scale)

มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนนความพึงพอใจ คือ

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้แปลความหมายของความพึงพอใจ คือ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.51–5.00	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.51–4.50	มีความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.51–3.50	มีความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.51–2.50	มีความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00–1.50	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนนความคิดเห็นต่อประโยชน์ที่ได้รับ คือ

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของความคิดเห็นต่อประโยชน์ที่ได้รับ คือ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.51–5.00	ได้รับประโยชน์มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.51–4.50	ได้รับประโยชน์มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.51–3.50	ได้รับประโยชน์ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.51–2.50	ได้รับประโยชน์น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00–1.50	ได้รับประโยชน์น้อยที่สุด

ขอบเขตของโครงการ

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย คือ กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.
สันทราย จ.เชียงใหม่

ระยะเวลาทำการวิจัย

ระยะเวลาในการทำวิจัย 12 เดือน (ตุลาคม 2551 ถึง กันยายน 2552)

แผนการดำเนินงานโครงการวิจัย

กิจกรรม	ระยะเวลา											
	พ.ศ. 2551						พ.ศ. 2552					
	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เม.ย	พค	มิย	กค	สค	กย
1. ศึกษาสภาพ ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม	☒											
2. จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์ผักปลอดภัยจากสารพิษและการเพาะเห็ด		☒										
3. ฝึกอบรมการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม		☒	☒	☒								
4. สำรวจความต้องการของผู้บริโภคตลาดเจดีย์แม่ครัว				☒	☒							
5. ฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางด้านการตลาด					☒	☒						
6. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมในการผลิตและจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษและการเพาะเห็ด						☒	☒					
7. ปรับปรุงรูปแบบการตลาด ในการผลิตและจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษและการเพาะเห็ด							☒	☒				
7. ติดตามประเมินผล การดำเนินงาน ของทุกฝ่าย									☒	☒		
8. สังเคราะห์และถอดบทเรียนการดำเนินโครงการ										☒		

กิจกรรม	ระยะเวลา											
	พ.ศ. 2551			พ.ศ. 2552								
	ตค	พย	ธค	มค.	กพ	มีค	เม.ย	พค	มิย	กค	สค	กย
9. เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยสู่ท้องถิ่น										☒		
10. นำเสนอผลการดำเนินโครงการ											☒	
11. จัดทำรายงาน/บทเรียนผลการติดตามประเมินผลโครงการฉบับสมบูรณ์												☒

